

СХВАЛЕНО

засідання педагогічної ради
КЗ «Опорний заклад загальної
середньої освіти «Лідер» ГМР
протокол від 01.09.2021 № 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказ по закладу
від 01.09.2021 № 082

**ПРОГРАМА
АНТИБУЛІНГОВОЇ ПОЛІТИКИ
КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ОПОРНИЙ ЗАКЛАД ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ «ЛІДЕР» ГУЛЯЙПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ**

Гуляйполе**2021****ЗМІСТ**

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. Булінг	4
РОЗДІЛ ІІ. Реагування та протидія булінгу (цькуванню).....	5
РОЗДІЛ ІІІ. Алгоритм щодо попередження булінгу (цькування).. ...	9
РОЗДІЛ ІV. Моніторинг за реалізацією Програми антибулінгової політики закладу.....	10

ВСТУП

Згідно із освітньо-правових актів України, зокрема ст.1 Розділу I Закону України «Про повну загальну середню освіту» №463-IX від 16.01.2020 р. (із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 764-IX від 13.07.2020](#)), наказів і листів Міністерства освіти і науки України та Частини I Конвенції про права дитини, схваленою Генеральною Асамблеєю ООН від 20.11.1989 року та ратифікованою Постановою Верховної Ради України [№ 789-XII від 27.02.91](#) (редакція зі змінами, схваленими резолюцією [50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року](#)), створення безпечного освітнього середовища закладу освіти, а також забезпечення прав, свобод та інтересів дітей, учасників освітнього процесу є одним із основних завдань сучасної школи.

[Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року](#), схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р (із змінами, внесеними згідно з Розпорядженням КМ [№ 592-р від 22.08.2018](#)) вимагає реформування існуючого алгоритму розвивальної, корекційної та профілактичної роботи, адже дуже часто в освітніх закладах постає проблема булінгу та порушення норм поведінки учнями, що не дозволяє в повному обсязі досягти поставлених демократичних орієнтирів.

Стосунки між усіма учасниками освітнього процесу у закладі регулюються [Статутом комунального закладу «Опорного закладу загальної середньої освіти «Лідер» Гуляйпільської міської ради, затвердженому рішенням сесії Гуляйпільської міської ради від 28.07.2021 №9](#), Правилами внутрішнього розпорядку комунального закладу «Опорний заклад загальної середньої освіти «Лідер» Гуляйпільської міської ради та Правилами внутрішнього розпорядку для учнів комунального закладу «Опорний заклад загальної середньої освіти «Лідер» Гуляйпільської міської ради.

Одним із основних напрямків реалізації Концепції НУШ є створення нового освітнього простору. За результатами аналізу питання безпечного освітнього середовища визначено основні завдання антибулінгової політики у колегіумі, а саме:

- визначити поняття «булінгу» та його види; виявити чинники, які перешкоджають безпеці учасників освітнього процесу;
- відпрацювати систему узгоджених поглядів і уявлень учнів, педагогів, психолога, батьків на освітнє середовище закладу;

- обґрунтувати умови організації безпечного освітнього середовища та вимоги (критерії) до його ефективної організації для кожного учасника освітнього процесу;
- скласти доступний алгоритм реагування та протидії булінгу;
- сформулювати конкретні рекомендації учасникам освітнього процесу (учням, педагогічним працівникам, адміністрації закладу, батькам) щодо організації безпечного середовища в закладі.

Розділ І. Булінг (цькування)

Булінг (цькування, залякування, принижування, ізолювання від інших) - це противоправні діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у насильстві, що вчиняються стосовно однієї особи над іншою, що призводить до шкоди здоров'ю потерпілого.

Дитину (людину), яку вибрали жертвою, намагаються принизити, залякати, ізолювати від інших різними способами. Найпоширенішими видами булінгу є: **фізичний** (штовхання, підніжки, зачіпання, бійки, стусани, ляпаси, нанесення тілесних пошкоджень); **психологічний** (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, міміка обличчя, поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, погрози, жарти, маніпуляції, шантаж); **економічний** (крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей, вимагання грошей); **сексуальний** (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська та образи сексуального характеру, зйомки у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, жарти); **кібербулінг** (приниження за допомогою мобільних телефонів, Інтернету, інших електронних пристроїв).

Булінг проявляється в багатьох формах: вербальній, фізичній, соціальній кіберзалякуванні.

Стаття 1. Вербальний булінг

Словесне знущання або залякування за допомогою образливих слів, яке включає в себе постійні образи, погрози й неповажні коментарі про кого-небудь (про зовнішній вигляд, релігію, етнічну приналежність, інвалідність, особливості стилю одягу і т. п.).

Стаття 2. Фізичний булінг

Фізичне залякування або булінг за допомогою агресивного фізичного залякування полягає в багаторазово повторюваних ударах, стусанах, підніжках, блокуванні, поштовхах і дотиках небажаним і неналежним чином.

Стаття 3. Соціальний булінг

Соціальне залякування або булінг із застосуванням тактики ізоляції припускає, що когось навмисно не допускають до участі в роботі групи, (трапеза за обіднім столом, гра, заняття спортом чи громадська діяльність).

Стаття 4. Кіберзалякування

Кіберзалякування (кібернасильство) або булінг у кіберпросторі полягає у звинуваченні когось з використанням образливих слів, брехні та неправдивих чуток за допомогою електронної пошти, текстових повідомлень і повідомлень у соціальних мережах. Сексистські, расистські та подібні їм повідомлення створюють ворожу атмосферу, навіть якщо не спрямовані безпосередньо на дитину.

Розділ II. Реагування та протидія булінгу (цькуванню)

Правила, що регулюють відносини між адміністрацією закладу, педагогічним колективом, учнями, батьками прописані у [Статуті комунального закладу «Опорного закладу загальної середньої освіти «Лідер» Гуляйпільської міської ради, затвердженому рішенням сесії Гуляйпільської міської ради від 28.07.2021 №9](#) У цьому розділі запропоновано реагування та протидія булінгу.

ПОРЯДОК

подання та розгляду (з дотриманням конфіденційності) заяв про випадки булінгу (цькуванню) в школі

1. Цей Порядок розроблено відповідно до [Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу \(цькуванню\)» від 18 грудня 2018 року № 2657- VIII.](#)

2. Цей Порядок визначає процедуру подання та розгляду заяв про випадки булінгу (цькуванню).

3. Заявниками можуть бути учні, їх батьки/законні представники, працівники та педагогічні працівники закладу та інші особи.

4. Заявник забезпечує достовірність та повноту наданої інформації.

5. У цьому Порядку терміни вживаються у таких значеннях:

Булінг (цькування) – діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

Типовими ознаками булінгу (цькування) є:

1. Систематичність (повторюваність) діяння;
2. Наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);
3. Дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Подання заяви про випадки булінгу (цькування)

1. Учні, працівники та педагогічні працівники, батьки та інші учасники освітнього процесу, яким стало відомо про випадки булінгу (цькування), учасниками або свідками якого стали, або підозрюють його вчинення по відношенню до інших осіб за зовнішніми ознаками, або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб зобов'язані повідомляти директору закладу.
2. Розгляд та неупереджене з'ясування обставин випадків булінгу (цькування) здійснюється відповідно до поданих заявниками заяв про випадки булінгу (цькування), (далі – Заява).
3. Заяви, що надійшли на електронну пошту закладу, отримує секретар, яки й зобов'язаний терміново повідомити директора закладу та відповідальну особу.
4. Прийом та реєстрацію поданих Заяв здійснює відповідальна особа, а в разі її відсутності – особисто директор закладу або його заступник.
5. Заяви реєструються в окремому журналі реєстрації заяв про випадки булінгу (цькування).
6. Форма та примірний зміст Заяви оприлюднюється на офіційному веб-сайті закладу.
7. Датою подання заяв є дата їх прийняття.
8. Розгляд Заяв здійснює директор закладу з дотриманням конфіденційності.

Відповідальна особа

1. Відповідальною особою призначається працівник закладу з числа педагогічних працівників.
2. До функцій відповідальної особи відноситься прийом та реєстрація Заяв, повідомлення директора закладу.
3. Відповідальна особа призначається наказом директора закладу.
4. Інформація про відповідальну особу та її контактний телефон оприлюднюється на офіційному веб-сайті закладу.

Комісія з розгляду випадків булінгу (цькування)

1. За результатами розгляду Заяви директор закладу видає рішення про проведення розслідування випадків булінгу (цькування) із визначенням уповноважених осіб.

2. З метою розслідування випадків булінгу (цькування) уповноважені особи мають право вимагати письмові пояснення та матеріали у сторін.

3. Для прийняття рішення за результатами розслідування директор закладу створює комісію з розгляду випадків булінгу (цькування) (далі – Комісія) та скликає засідання.

4. Комісія створюється наказом директора закладу.

5. До складу комісії можуть входити директор закладу, заступник директора з виховної роботи, психолог, та педагогічні працівники (у тому числі, громадський інспектор з охорони дитинства/соціальний педагог), батьки постраждалого та булера, класний керівник та інші заінтересовані особи.

6. Комісія у своїй діяльності керується законодавством України та іншими нормативними актами.

7. Якщо Комісія визначила, що це був булінг (цькування), а не одноразовий конфлікт чи сварка, тобто відповідні дії носять систематичний характер, то директор закладу зобов'язаний повідомити уповноважені органи Національної поліції (ювенальна поліція) та службу у справах дітей.

8. У разі, якщо Комісія не кваліфікує випадок як булінг (цькування), а постраждалий не згодний з цим, то він може одразу звернутись до органів Національної поліції України із заявою, про що директор колегіуму має повідомити постраждалого.

9. Рішення Комісії приймаються відкритим голосуванням більшістю її членів (у разі рівного розподілу голосів голос голови комісії є вирішальним) та реєструються секретарем Комісії в окремому журналі, зберігаються в паперовому вигляді з оригіналами підписів всіх членів Комісії.

10. Потерпілий чи його/її представник можуть звертатися відразу до уповноважених органів Національної поліції України (ювенальної поліції) та службу у справах дітей з повідомленням про випадки булінгу (цькування).

11. Батьки зобов'язані виконувати рішення та рекомендації Комісії.

Терміни подання та розгляду Заяв

1. Заявники зобов'язані терміново повідомляти директору закладу про випадки булінгу (цькування), а також подати Заяву.

2. Рішення про проведення розслідування із визначенням уповноважених осіб видається протягом одного робочого дня з дати подання Заяви.

3. Розслідування випадків булінгу (цькування) уповноваженими особами здійснюється протягом 3 робочих днів з дати видання рішення про проведення розслідування.

4. Строк розгляду Комісією заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування) в закладі та виконання нею своїх завдань не має перевищувати 10 робочих днів із дня отримання заяви або повідомлення директором закладу.

5. Директор закладу зобов'язаний повідомити уповноважені органи Національної поліції (ювенальну поліцію) та службу у справах дітей про кваліфікований Комісією випадок булінгу (цькування) протягом одного дня.

Реагування на доведені випадки булінгу (цькування)

1. На основі рішення Комісії з розгляду випадків булінгу (цькування), яка кваліфікувала випадок як булінг (цькування), а не одноразовий конфлікт чи сварка, тобто відповідні дії носять систематичний характер, директор закладу:

- повідомляє уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України (ювенальну поліцію) та службі у справах дітей про випадки булінгу (цькування) в закладі;

- забезпечує виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг учням, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждали від булінгу (цькування) (далі – Заходи, Додаток).

2. Заходи здійснюються заступником директора з виховної роботи у взаємодії з практичним психологом та затверджуються директором закладу.

3. З метою виконання Заходів можна запроваджувати консультаційні години у практичного психолога, створювати скриньки довіри, оприлюднювати телефони довіри.

Відповідальність осіб, причетних до булінгу (цькування)

Відповідальність за булінг (цькування) встановлена статтею 173 п.4 Кодексу України про адміністративні правопорушення такого змісту:

«Стаття 173 п.4». Булінг (цькування) учасника освітнього процесу

Булінг (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого, - тягне за собою накладення штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від 20 до 40 годин.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, - тягне за собою накладення штрафу від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від 40 до 60 годин.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене малолітніми або неповнолітніми особами віком від 14-ти до 16-ти років, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від 20 до 40 годин.

Діяння, передбачене частиною другою цієї статті, вчинене малолітньою або неповнолітньою особою віком від 14-ти до 16-ти років, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від 40 до 60 годин.

Неповідомлення директором закладу уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу (цькування) учасника освітнього процесу – тягне за собою накладення штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до 20% заробітку.

Розділ III. Алгоритм щодо попередження булінгу (цькування)

1. Ознайомлення учасників освітнього процесу з нормативно-правовою базою та регулюючими документами щодо превенції проблеми насилля в освітньому середовищі.
2. Проведення зустрічей, круглих столів, семінарів, тренінгів із залученням представників правоохоронних органів, служб соціального захисту, медичних установ та інших зацікавлених організацій.
3. Запровадження програми правових знань у формі гурткової/факультативної роботи.
4. Організація роботи гуртків, факультативів із психології.
5. Створення інформаційних куточків для учнів, батьків, розміщення інформації на шкільному сайті із переліком організацій, до яких можна звернутися у ситуації насилля та правопорушень.
6. Ознайомлення учителів, дітей, батьків із інформацією про прояви насильства та його наслідки.
7. Батьківські збори – це форма організації спільної діяльності батьків, учителів, практичного психолога та громадського інспектора з охорони дитинства/соціального педагога, яка передбачає їх спілкування з метою обговорення актуальних питань навчання і виховання, ухвалення рішень.
8. Консультації – форма роботи з батьками, яка передбачає надання психологічною службою колегіуму допомоги батькам із різних проблем родинного виховання.
9. Педагогічний консиліум – форма спілкування учнів, учителів, психолога освітнього закладу та батьків, метою якої є цілісне, різнобічне

вивчення особистості учня, вироблення єдиної педагогічної позиції; визначення головних напрямів удосконалення виховного процесу зусиллями вчителів, батьків, самого учня; тренінги спілкування, методики оволодіння аутотренінгом.

10. Проведення занять з навчання навичок ефективного спілкування та мирного розв'язання конфліктів (заняття з медіації) для успішного попередження та протидії насильству.

Розділ IV. Моніторинг за реалізацією Програми антибулінгової політики закладу

1. Директор закладу призначає уповноважену особу за реалізацію Програми антибулінгової політики.

2. Призначена особа відповідає за реалізацію Програми антибулінгової політики, реагування на будь-які сигнали щодо його порушення, а також за внесення пропозицій стосовно внесення змін до антибулінгової політики.

3. Кожні півроку відповідальна особа повинна проводити загальний моніторинг рівня виконання положень Програми антибулінгової політики працівниками школи шляхом опитування анкетування тощо.

4. Під час проведення такого загального моніторингу працівники закладу можуть подавати пропозиції стосовно внесення змін до Програми антибулінгової політики та повідомляти про порушення її вимог на території закладу.

5. На основі результатів анкет працівників закладу відповідальна особа має підготувати звіт та передати його директору закладу.

6. Враховуючи результати моніторингу, директор вносить необхідні зміни до Програми антибулінгової політики закладу та повідомляє про них працівників закладу.

Функціональні обов'язки відповідального за моніторинг з реалізації Програми антибулінгової політики

- отримання повідомлень про ризики для дітей і реагування на них;
- проведення не рідше, ніж один раз на рік, загального моніторингу рівня виконання положень Програми антибулінгової політики та реагування на будь-які сигнали щодо його порушення. Для цього можна використовувати метод анкетування, опитування тощо. Під час проведення такого загального моніторингу працівники закладу мають змогу подавати пропозиції щодо внесення змін до Програми антибулінгової політики та повідомляти про порушення його вимог на території закладу.

- надання пропозицій щодо внесення можливих змін до положень Програми антибулінгової політики;

- підготовка звіту за результатами анкет працівників закладу та подання його директору закладу;
- консультування працівників закладу щодо конкретних випадків порушення безпеки дитини;
- роз'яснення у разі потреби батькам, дітям положень положень Програми антибулінгової політики, надання інформації щодо їх змін;
- інформування (у разі потреби) про випадки порушення безпеки дитини (ризик, загрози, насильство) компетентних установ, таких як поліція (відділ ювенальної превенції), соціальні служби.

Показники виконання вимог Програми антибулінгової політики

1. У закладі запроваджено реалізацію Програми антибулінгової політики, яка містить принципи захисту дітей від насильства.
2. Програма і відповідні принципи захисту дітей дотримуються всіма працівниками закладу.
3. Програма визначає такі питання:
 - порядок повідомлення та втручання, де поетапно зазначено, що слід робити, коли дитина стала жертвою насильства або її безпеці загрожують незнайомі люди, члени родини чи працівники школи;
 - правила захисту особистих даних, які визначають методи збереження та поширення інформації про дітей;
 - правила захисту зображень дітей, які визначають, як можна знімати дітей на фото або відео та поширювати їх зображення;
 - правила доступу дітей до мережі Інтернет і їх захисту від шкідливих матеріалів, розміщених у ній, включно з призначенням особи або осіб, відповідальних за нагляд за безпечним використанням комп'ютерної мережі.
 - принципи безпечних відносин між працівниками колегіуму та дітьми, включно з повним описом поведінки, яка є неприйнятною при спілкуванні з дітьми.
4. Директором закладу призначено особу, відповідальну за реалізацію Програми антибулінгової політики, при цьому чітко визначено всі її завдання.